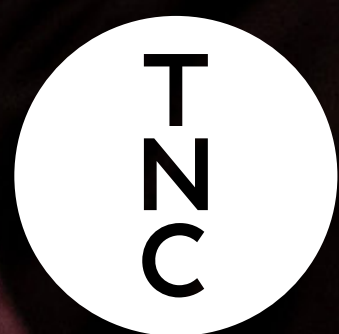

GALATEA

Josep M. de Sagarra

TEATRE NACIONAL
DE CATALUNYA

Generalitat de Catalunya
Departament de Cultura

29/04/21 - 23/05/21

Teatre

+14

Sala Petita

Durada

2 h, sense entreacte

Direcció Rafel Duran **Escenografia** Rafel Lladó **Vestuari** Nina Pawlowski **Il·luminació** Kiko Planas **So** Lucas Ariel Vallejos **Vídeo** Joan Rodón **Characterització** Núria Llunell **Moviment coreogràfic** Roberto G. Alonso **Ajudanta de direcció** Ester Villamor **Ajudant de vídeo** Martín Ramon Elena **Amb** Anna Azcona (Sra. Marta / Alícia Grim), Nausicaa Bonnín (Eugènia), Roger Casamajor (Jeremies), Borja Espinosa (Samson), Pep Ferrer (Dr. Baruc / Marit d'Alícia Grim), Míriam Iscla (Galatea), Jordi Llovet (Ganímedes), Carol Muakuku (Senyora del bar), Quimet Pla (Sr. Blum), Santi Ricart (Duroc / Diògenes), Ernest Villegas (Aquil·les) **Construcció d'escenografia** Arts-Cenics **Confecció de vestuari** Vestir l'Època **Producció** Teatre Nacional de Catalunya **Equips tècnics i de gestió del TNC**

Mesures de seguretat extraordinàries [aquí](#)

Josep Maria de Sagarra escriu *Galatea* l'estiu de 1947, dos anys després que la Segona Guerra Mundial s'hagués acabat. Ara, l'atzar ens ha portat a representar-la en plena pandèmia. És evident que una guerra no és el mateix que una pandèmia però sí que hi ha similituds: la incertesa de quan s'acabarà, la por a morir, les pèrdues econòmiques, tal vegada la pèrdua definitiva de la feina o negocis que es veuen obligats a tancar i que ja no tornaran a obrir mai més... i els morts.

A *Galatea*, Sagarra retrata la confrontació entre l'idealisme i el capitalisme. Fa un any que la nostra societat es debat entre prioritzar la sanitat o el capitalisme. Probablement, però, aquests temps de confusió actual ens hagin sensibilitzat d'alguna manera per a copsar més profundament l'itinerari d'obstacles que viuen els protagonistes de *Galatea*. Les èpoques de benestar ens solen jugar males passades i tendim cap a la desmemòria, acabem oblident d'on venim.

En paraules de l'autor: *“En escriure Galatea vaig voler formular una sàtira moral sobre el fons elegíac del poema circ, en el qual hi respirés aquest confusionisme catastròfic que ens ha dut a la guerra, la qual arriba a marcar*

de leprosa ferocitat tot allò que vint anys enre-re semblava inalterable. (...) No és una obra, al meu entendre, absolutament negra, perquè un impuls de rebel·lió i una esperança autèntica hi són latents.”

En la mitologia grega, Galatea és una nereida, nimfa del mar, una deessa menor. Diverses llegendes d'aquest mite les trobem en autors hel·lenistes i de l'imperi romà: Galatea és l'objecte de desig de Polifem en els *Idil·lis* VI i XI de Teòcrit i en les *Metamorfosis* d'Ovidi. En el barroc europeu també en trobem versions en les òperes de Lully i Händel (*Acis i Galatea*) i en les pintures de Raffaello Sanzio i Annibale Carracci o en la novel·la de Cervantes i la faula de Luis de Góngora. A Catalunya, a més de la versió teatral de Josep Maria de Sagarra hi hem de sumar les pintures de Salvador Dalí: *Galatea a les esferes* (1952) i *Galatea in formazione* (1954).

En l'obra de Sagarra, Galatea no és cap joveneta i es veu obligada a desprendre's del que més estima en el moment àlgid de la seva carrera. Al seu davant, l'horitzó és del tot incert. Cal sobreviure en el camí de la derrota i a les atrocitats de la guerra. També caldrà sobreviure a la societat que en sorgirà després.

Galatea i Jeremies pertanyen al món del circ, que ells assumeixen com l'Art sublim, absolut, enfrontats als personatges d'Eugènia i de Samson, dignes representants de l'ambició desmesurada davant els diners.

L'any 1947, Josep Maria de Sagarra amb la dona i el fill, decidiren passar uns mesos a París. Les cicatrius de la guerra encara eren evidents, a qualsevol racó de la capital francesa topaven amb poms de flors i cartells on hi havien escrit: «aquí va morir...». Als escenaris de París hi veié representades obres d'O'Neill, de Tennessee Williams, un muntatge d'*El Procès* de Kafka, i obres de Cocteau, d'Anouilh i de Sartre. S'adonà que després de la guerra el teatre mundial havia canviat, que anava per uns altres camins i va decidir encarrilar la seva obra en la mateixa direcció que el teatre que es feia a les grans ciutats europees i nord-americanes.

Galatea, per tant, és una ruptura amb la seva dramaturgia anterior. Un text d'inspiració simbolista emmarcat en la guerra contemporània i l'inevitable desplaçament de grans masses de població, on hi fa confluïr les perspectives individuals i les col·lectives amb personatges lleugerament farsescos i

amb tocs melodramàtics. Un engranatge que implanta el desordre entre els supervivents de la guerra, alhora que anorrea el seu passat.

L'any 1947, des de París estant, Sagarra pensa *Galatea*. Recorda un article sobre la presència del circ Gleich a Barcelona, un “aperitiu” que havia publicat el 24 d'octubre de 1929 al setmanari *Mirador* i que duia per títol *La dama de les foques*. Personatge que transformà en la protagonista de *Galatea*. Començà a escriure l'obra a París i va acabar-la durant l'estiu del mateix any en un hotel de Montmin, a l'Alta Savoia, a dos mil metres d'alçada damunt el llac d'Annecy, a la ratlla de la frontera amb Suïssa, amb el Montblanc al seu davant. Els espais escènics que Sagarra proposa en l'obra són justament la frontera franco-suïssa, Suïssa com a país neutral dins el conflicte bèl·lic europeu i el París de la postguerra. En canvi, a l'inici de l'espectacle no defineix on transcorre l'acció de la primera escena.

En el recorregut europeu de *Galatea* hi trobem línies paral·leles amb la biografia del seu autor. Hi abocà les vivències personals, ja fossin de la Guerra Civil Espanyola

o de la Segona Guerra Mundial: la fugida de Barcelona quan el 1936 van avisar-lo que el seu nom es trobava en una llista de gent per assassinar a càrrec de la FAI. El seu pas per la frontera de Portbou camuflat amb roba de pescadors del Port de la Selva i acompanyat per quatre policies de la Generalitat vestits de paisà per esquivar el control fronterer de la FAI que ja s'havien presentat a casa seva per detenir-lo. L'exili a França i la decisió precipitada de fugir de París amb la dona i el fill, que aleshores tenia un any d'edat, davant la imminent ocupació nazi. El llarg viatge amb tren de París fins a Prada fent una aturada a Toulouse. I l'estat anímic del pànic, de la incertesa...

Ens encurioseix l'efecte mirall que ens provoca *Galatea*, un mirall on amb sorpresa hi veiem reflectides certes actituds del nostre dia a dia. Sagarra, talment el seu personatge Jeremies, ja ens va profetitzar on aniria a parar la societat si la deixàvem en mans dels oportunistes.

Rafel Duran
Director

Fragment del *Pròleg* a cura de Josep Casals
a l'edició de *Galatea*, de Josep Maria
de Sagarra (Arola Editors / TNC, 2021)

Galatea és una obra d'una gran rellevància en el decurs teatral de J. M. de Sagarra. Escrita l'any 1947, marca un gir que expressa una consciència de crisi de «la nostra vella Europa» i una voluntat de respondre a aquest regirament. La peça se situa en un moment de caiguda dels vells principis morals: el primer acte ens presenta els personatges en un espai indeterminat de frontera i en un moment d'evacuacions, afusellaments... I també de transaccions: Galatea, abans domadora de focs en un circ, ven les seves estimades criatures a un carnisser que reconeix no posseir «escrúpols de cap mena».

Galatea és una obra tardana en molts sentits. Pertany a un període darrer (i molt definit) de Sagarra i té un cert caràcter d'encreuament d'èpoques: manté referències del simbolisme o el tardoromanticisme —com la figura de l'àngel o l'androgín— alhora que s'inscriu en una contemporaneïtat autoreflexiva i despersonalitzada. A més, es correspon amb la tonalitat estètica de les obres tardanes estudiada per

T. W. Adorno, segons el qual aquestes obres tendeixen més a l'aspror que a la dolcesa i «mostren més l'empremta de la història que el creixement» envers una forma harmònica de tipus clàssic. D'altra banda, a *Galatea*, aquesta presència de la història remet a una civilització tardana i cansada.

En el quadre segon, Aquil·les, amb qui Galatea ha viatjat en un tren apinyat de «fugitiu» —com el tren en què Sagarra va marxar de París—, al·ludeix a «paraules que tenen gust de cansament» en referència a aquest viatge; un viatge que els ha lligat, assevera, d'una manera «biològica». Davant d'aquesta retòrica, Galatea exclama: «oh, no facis literatura!»; i el mateix Aquil·les, impenitent xerraire, constata que «els homes i les dones han llençat les perruques i els postissos». En plena apocalipsi no hi ha lloc per a l'esteticisme; i tanmateix Aquil·les no abandona mai una certa pompositat, a la qual Galatea respon amb ironia. Escarnint la retòrica d'Aquil·les, Sagarra s'aparta de la deliquescència finisecular.

Si Aquil·les apel·la a la bancarrota de l'idealisme per justificar la seva golafreria donant-li un toc cosmètic, Galatea manté

una disposició a la indulgència i un requeriment de correcció, però la seva puresa encara fa més evident la prevalença de les necessitats de supervivència. Aquestes necessitats s'han imposat a la fidelitat al somni en la venda de les foques al carnisser. Les tres bèsties lluentos eren la seva passió, i ara se n'ha desfet. Aquil·les, amb la seva xerrameca no sempre mancada de gràcia («tens àngel», li diu ella), n'és un lleu substitut —un *Ersatz*.

La vida i la meravella han cedit el seu lloc a l'assassinat i al negoci. Però el cataclisme es desenvolupa en to de farsa. La mateixa Galatea diu a Aquil·les que la farsa pot menar a la passió, mentre que aureolar la realitat no porta enlloc. El refús de tot patetisme és també una expressió de la crisi d'època.

A *Galatea* els personatges no es descriuen en termes d'identitat psicològica; són una personificació d'idees. I la crisi del subjectivisme té el seu revers en la importància dels noms. Però, en consonància amb la caiguda del subjecte, els noms s'aprimen. El mateix Aquil·les diu que no es mereix el nom que porta. En tots els casos ens situem molts esglaons per sota dels referents clàssics; així, quan Aquil·les dispara a

Duroc (que li impedia travessar la frontera), el que apareix no és la ira de l'heroi mític, sinó una violència que s'insereix quotidianament en una vida que ja no val gaire. L'acte sembla haver perdut la seva gravetat; és tan sols un contrapunt d'una lleugeresa histriònica i banal.

En canvi, Galatea manté algunes valències simbòliques de la figura que en la tradició de nimfes i pastors encarna la bellesa plàcida. Així com en la mitologia Galatea respon a l'atac de Polifem convertint-lo en un riu d'aigua clara, la Galatea de Sagarra respon a l'adversitat amb serenitat, reconeix en els altres la presència d'una «llum d'àngel» i els infon un alè que els anima. Amb ella la vida batega més fort: la seva companyia esvaneix la relació freda i inhòspita que projectava la dispesera sobre certs objectes, ella allunya la imatge de l'esposa morta de la ment d'Aquil·les, i també allibera Jeremies—inseparable de Galatea com un desdoblament— del regust a la boca que li havia deixat la mort de la seva germana.

Tanmateix, Galatea no és jove ni bella («té quaranta i tants anys repicats»). La seva aparença es correspon amb les pintures de

nimfes que apareixen al principi de l'acte segon. Unes pintures velles i tacades d'humitat en una habitació d'elements desparellats. L'amor s'ha després de les aures romàntiques i conjugals. Ella el viu sense gelosia, però també sense fer-se'n il·lusions. Acull la sexualitat amb franquesa i arran de terra. Però quan balla el vals amb Aquil·les sota el reflector de llum vermella —com la seva casaca—, en la fluència dels cossos s'afirma la vida d'una manera sobirana.

En el segon acte, Aquil·les intenta incorporar el doctor Baruc al projecte d'un «refugi d'ànimes lliures». Com Jeremies, Baruc és un nom jueu. Aquil·les tampoc no s'amaga de pertànyer al «poble elegit» (i això li costarà la vida). Aquil·les i Baruc recorden el temps dels valsos i l'opereta a Viena, així com la cultura del judaisme centreeuropeu. L'antisemitisme és un dels elements que connecta la crisi de la raó decimonònica i el hiatus que troba la seva imatge en els camps de la mort de la Segona Guerra Mundial. Les piles de cadàvers desacrediten les lleis eternes i impermeabilitzen a la compassió. La filla de Galatea, Eugènia, n'és un exemple.

Quan Eugènia visita Galatea per comunicar-li la mort del seu marit, la mare se sorprèn, ja que la filla sempre havia estat tan freda com el pare. I ara també es manifesta així quan explica que no va plorar gens («No em podia permetre luxes»). Però Galatea de seguida entén el que espera Eugènia d'aquellencontre: interpretar el paper de viuda d'un patriota, gaudir de la vanitat d'explicar un esdeveniment sensacional i fer lluir una imatge confortant de si mateixa, enllà de la banalitat de la seva vida de burgesa. Ni els més pragmàtics poden prescindir de representacions que confereixin reconeixement. Però, alhora que busca aquesta falca imaginària, la filla es lliura a les inèrcies de la vida física: quan s'adreça al darrer lloc on pot intentar salvar el marit, Eugènia se sent posseïda per la mandra i cedeix al plaer absurd d'aturar-se deu minuts davant d'una perfumeria; i quan s'assabenta que el marit ja ha estat afusellat, respira perquè ja ha passat el que havia de passar, i s'entrega a la son amb la «satisfacció sana i animal» d'un cos cansat.

[Continua llegint aquí](#)

Publicacions Arola Editors i TNC

Galatea, de Josep Maria de Sagarra

En venda a les taquilles del TNC i a www.tnc.cat

Llibre a 3 €

En venda al vestíbul mentre l'espectacle estigui en cartell

Club de lectura Llegir el teatre

TNC i Biblioteques públiques de Catalunya

Activitats

Col·loqui

07/05/21, després de la funció

Taller per a infants
«Vens al circ?»

09/05/21, 18 h, vestíbul superior

[Comprar](#)

PROPERES ESTRENES

L'EMPERADRIU DEL PARAL·LEL
Lluïsa Cunillé

06/05/21 – 13/06/21
Sala Gran

HORTA
L'Horta Teatre

07/05/21 – 09/05/21
Jardins

MARE DE SUCRE
Clàudia Cedó

13/05/21 – 30/05/21
Sala Tallers

MECENES

Patrocinador

Damm
Fundació

Protectors

Benefactor

Col·laboradors

Mitjans de comunicació

Projecte Tàndem

TNCDigital

Plaça de les Arts, 1
08013 Barcelona
Tel. 933 065 700
info@tnc.cat
www.tnc.cat

Direcció d'art i disseny Folch
Fotografies de l'espectacle May Zircus
Fotografies de les imatges de la temporada
Lander Larrañaga / White Horse